

Karel Čapek: Knihovna

To je tak: i když to člověk sebeděle odkládal, jednou to musí udělat, ale pak už to stojí za to; pak už dělá Veliký Pořádek, který se počíná tím, že vytáhá z regálů všechny fascikle, folianty, knihy, svazky, knížky, knížečky, brožury, sešity a sešitky, nadělá z toho hromady na všech stolech, na židlích, na posteli, na kamnech i na zemi, načež se na to poněkud zdrceně dívá, usilovně přemítá, jak má tyto haldy roztrždit, srovnat a zařadit. Při této práci, která je z nejtěžších na světě (neboť vězte, že srovnat knihovnu je trochu jako “zbořit chrám tento a ve třech dnech jej znovu postavit”), tedy při této nevděčné a téměř beznadějně práci učiní člověk různé zkušenosti a objevy; narazí na tajemství Záhadného Mizení Knih – ještě nikdo nikdy nevysvětlil, jak se knihy ztrácejí; zato najde ve své knihovně díla, o kterých neměl tušení a po kterých mu zhora nic není, třeba holandské pojednání o sacích pumpách nebo druhý díl německého handbuchi o nemocech hovězího dobytka. Bůhví jak se mu to v knihovně nachomejtlo; ale to všechno je jiná kapitola; hlavní zkušenost, kterou při této příležitosti člověk učiní, náleží do oboru knihovního folklóru.

Je politická zkušenost, že jsou národové, kterým se vládne dobře, a národové, kterým se vládne špatně. Je knihovní zkušenost, že jsou národové, které lze v regálu dobře srovnat, a národové, kterých vůbec nelze uspořádat. Snad to souvisí s povahou národa, s jeho národními zvyky, s jeho dějinami nebo já nevím s čím.

1. Nejlépe se dají srovnat anglické knihy, předně proto, že jsou šmahem vázané, za druhé proto, že jsou vesměs tlusté, taková anglická kniha stojí tak říkajíc na vlastních nohách, aniž se kácí; a za třetí proto, že mají takový rozumný formát, ani moc velký, ani moc malý; to vám je radost stavět ty knihy do řady. Taková řada anglických knížek vypadá jako ulice rodinných domků; každá knížka je vázaná, aby vydržela devadesát devět let; každá je statná, bytelná a dobře živená – kdepak, tam nemají takové hladové a vychrlé sešitky jako u nás. Jsou to dědičné knihy, knihy k neroztržení, literatura pro tradici, písemnictví jako solidní nábytek, zkrátka knihy pro knihovnu.

2. Rovněž francouzské knihy se dají dobře rovnat jako palisáda; mají standardní formát a své uniformy; můžete je stavět do řad jako žluté, zelené nebo cihlové vojáčky. Jejich mundúry jsou chatrně spíchnuté, ale když tak stojí v řadě, ztratí se nějaký ten rozdrbaný hřbet a je na ně pěkná, rozumná podívaná; na metry bys je kupoval, takový smysl pro pořádek je v nich. Panečku, má-li některý národ tak bohatou literaturu, musí pamatovat na to, aby se dala srovnat do řady.

3. S německou literaturou je to trochu horší. Němci mají smysl spíše pro velikost nežli pro řád. Německé knihy se dají nastavět jako kyklopská zeď, kvádr ke kvádru; ono to drží dohromady už svou strašnou tíhou. Regál s německými knihami vypadá trochu jako hrad s věžemi, hláskami a cimbuřím; hlavně ty tlusté knihy drží německou kulturu na nohou.

4. Česká literatura se vůbec nedá uspořádat; čím víc to rovnáte, tím víc vám z toho vyjde vrabčí hnízdo. Každá knížka má jiný formát; jsou autoři, kterým nevyšly ani dvě knížky ve stejném formátě. Jedna je mrňavý sešitek do kapsy u vesty; druhá je sešit in folio; třetí je úzká jako prkno a čtvrtá si usmyslila být širší než delší; ale všechny jsou hubené jako dlaška. Když napíše poeta sedm básniček, udělá z nich knížku; ale ta knížka vyjde buď ve formátu cigaretového papíru, nebo ve formátu Doréovy bible; a teď to prokristapána srovnejte! Snad se to zdá být nakladatelům zajímavější, když každá knížka je z jiného světa, jednou z Liliputu a podruhé z Brobdignacu; ale v podstatě tento zvyk svědčí o něčem jiném: že naši nakladatelé (ve svém podvědomí) považují literaturu za věc efemérní, která se přečte a zahodí a která se neuchovává; za papírové stlaní, které nepatří do knihovny, nýbrž na půdu do beden. Naši autoři nevydávají knihy, nýbrž brožurky; naši nakladatelé neprodukují knihy, nýbrž víceméně luxusní makulaturu.

Jde koneckonců o poměr ke knize jako k trvalé hodnotě; stačí podívat se na regál s českými knížkami, abyste si něco řekli o poměru velmi nevážném a při všem bibliofilství nápadně ledabylém.